



Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment



Perinnebiotooppien inventoinnit ja Helmi-ohjelma

Jukka Mattlar

Luonnonsuojeluasiantuntija, Keski-Suomen ELY-keskus

27.3.2023

Miksi ELY-keskus inventoi perinnebiotooppeja?



1. Kokonaiskuvan ylläpito

= Valtakunnallinen ja maakunnallinen tieto erityyppisten perinnebiotooppien esiintymisestä, hoitotilanteesta ja uhista

2. Yksittäisten kohteiden rajauksen ja arvon määrittäminen

- Hoito- ja kunnostustoimien suunnittelu
- Ympäristösopimusten myöntämisharkinta ja tukitason määrittäminen
- Kunnostettavien kohteiden asettaminen tärkeysjärjestykseen
- Perinnebiotooppien ottaminen huomioon esimerkiksi maankäyttöä muuttavien hankkeiden suunnittelussa

Mitä inventoinnissa arvioidaan?

- Kasvillisuus
 - Monipuolisuus ja rakenne
 - Harvinaisten kasvillisuustyyppien esiintyminen
 - Uhanalaiset ja muut huomionarvoiset kasvilajit
 - Puuston monipuolisuus, rakenne ja ikä
- Maisemallinen merkitys
- Vanhat rakennukset, muinaisjäännökset ym. merkit vanhasta ihmistoiminnasta
- Hoidon onnistuminen
- Hoitotarpeet ja niiden kiireellisyys

Rajaus ja arvoluokka



- Rajauksen avulla pyritään kuvaamaan kartalla tai ilmakuvalla, missä perinnebiotooppi alkaa ja loppuu
 - Ei sinänsä rajoita maankäyttöä mitenkään
- Perinnebiotooppi-inventoinnin perusteella muodostetaan *kohde*, jolla on yksi tai useampi *osa-alue*
 - Yhteen kohteeseen kootaan yleensä saman maanomistajan kaikki perinnebiotooppilohkot, myös sellaiset joita ei hoideta
- Jokaiselle osa-alueelle annetaan arvoluokka
- Arvoluokituksen päätasot: valtakunnallisesti, maakunnallisesti ja paikallisesti arvokas

Miten arvoluokka vaikuttaa ympäristösopimukseen?



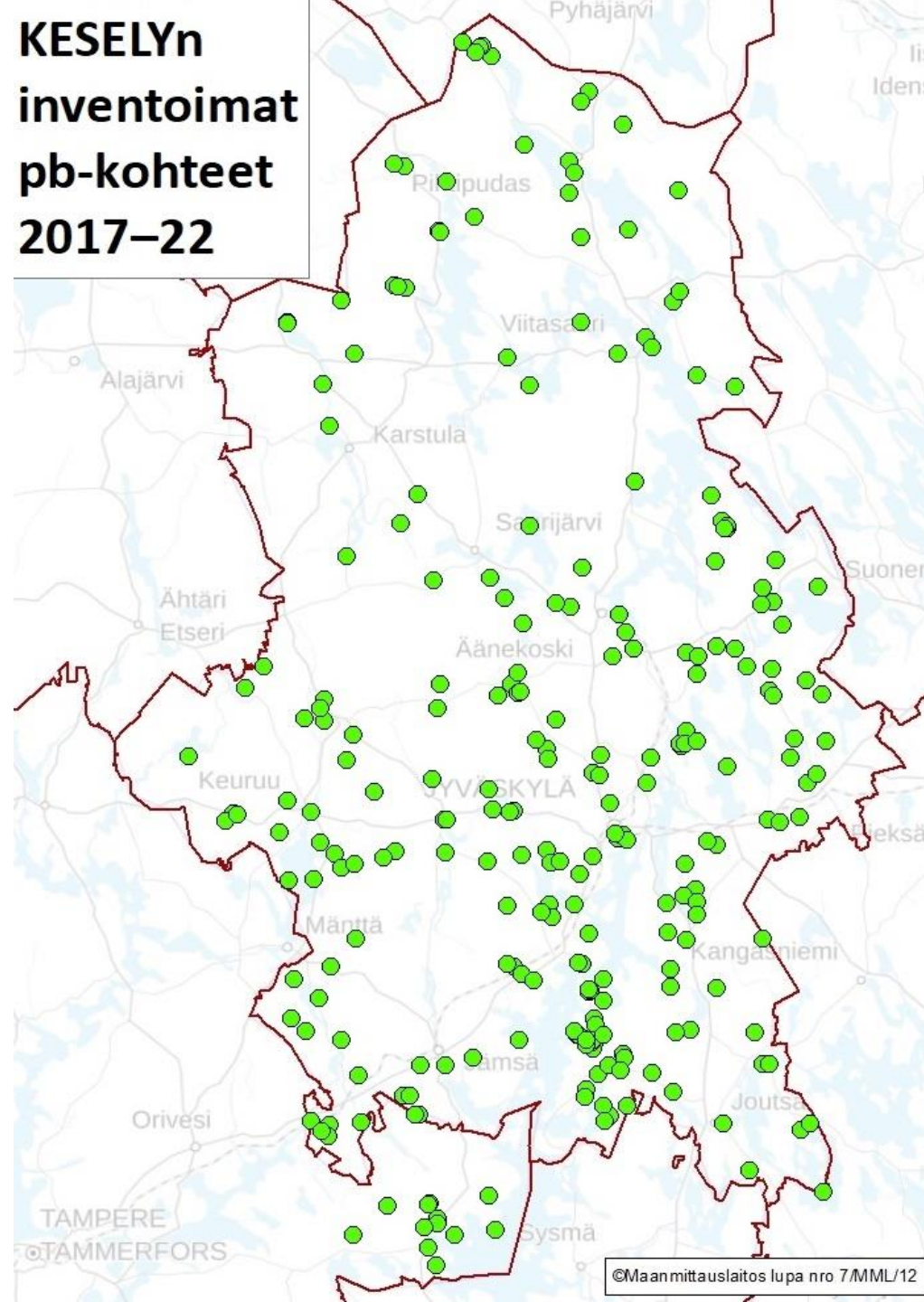
- Valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaille osa-alueille voi saada korkeamman tuen (610 €/ha/vuosi)
- Myös paikallisesti arvokkaat ja kunnostuskelpoiset osa-alueet yleensä kelpaavat sopimukseen (tukitaso 460 €/ha/vuosi)
- Jos ei ole tehty inventointia eikä siksi ole arvoluokkaakaan, kelpaavuus sopimukseen on epävarmempi
- Vipu-palvelussa tulee olemaan karttataso, josta arvoluokat näkyvät
 - Vuotta 2016 vanhemmat inventoinnit eivät näy, koska ne katsotaan vanhentuneiksi
- Sopimuksen hyväksymiseen vaikuttavat haettujen alueiden lisäksi muutkin seikat, kuten hoitosuunnitelman sisältö

Inventoinnit Keski-Suomessa



- Valtakunnallinen perinnemaisemainventointi 1992–97: noin 200 kohdetta Keski-Suomesta
- 2000-luvun alussa täydennys- ja päivitysinventointeja eri hankkeiden osana, mm. *Polku mansikkapaikoille* ja *Härkää sarvista*
- Laaja päivityskierros etenkin vuosina 2017–21, jatkuu edelleen pienemmällä mittakaavalla
- ELY-keskus on pääosin inventoinut yksityismaat (noin 90 % kohteista) ja Metsähallitus valtion maat (noin 10 % kohteista)
- Työ kestää vuosikausia, koska sitä voi tehdä vain kesällä
- Ympäristösopimuskohteiden inventointiväli ollut 10–15 vuotta

**KESELYn
inventoimat
pb-kohteet
2017–22**



Keski-Suomen perinnebiotoopit lukuina



- 2 200 hehtaaria, josta puustoisia alueita jopa 80 %
- 425 kohdetta, joista noin kaksi kolmasosaa inventoitu vuosina 2017–22
 - 4 valtakunnallisesti arvokasta
 - 41 maakunnallisesti arvokasta
 - 291 paikallisesti arvokasta
 - 76 kunnostuskelpoista
- Arviolta puolet kohteista on jonkinlaisessa hoidossa

Helmi-ohjelma



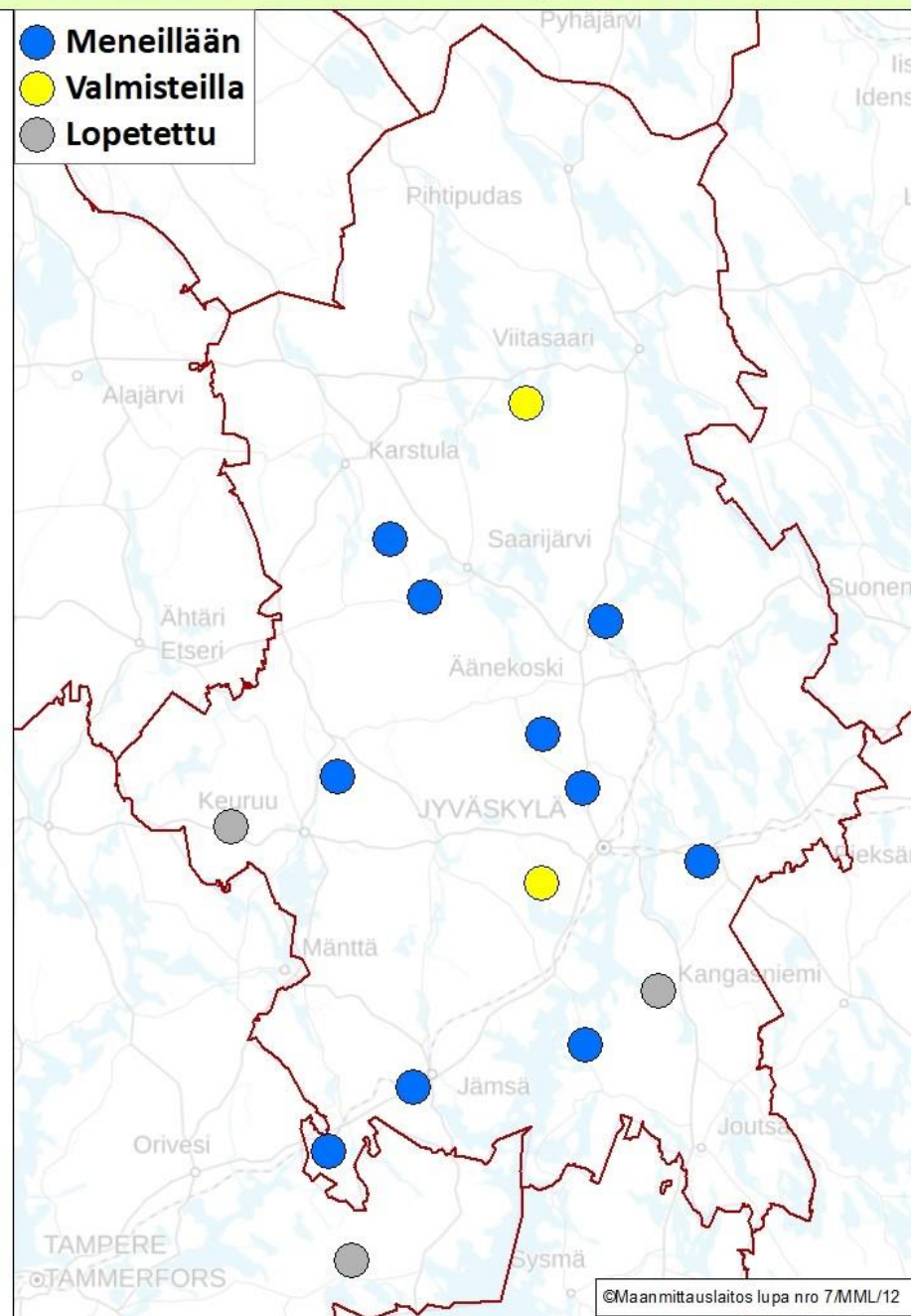
- Valtionhallinnon laaja toimenpideohjelma luontokadon pysäyttämiseksi
- Käynnistyi 2020, tarkoitus jatkua vuoteen 2030 saakka
- Rahoituksesta vuoden 2023 jälkeen ei ole tässä vaiheessa tietoa
- Toimenpiteet ulottuvat jokseenkin kaikkiin Suomen luontotyyppeihin, myös perinnebiotoopeille
- Perinnebiotooppien osalta kärkenä on hoitamattomien kohteiden aitaaminen laitumiksi ja sitä kautta ympäristösopimukseen
- Ympäristösopimuksen piirissä jo olevat alueet eivät pääsääntöisesti voi päästä mukaan Helmi-ohjelmaan

Helmi-ohjelman toimenpiteet Keski-Suomen yksityismaiden perinnebiotoopeilla



- Laidunaitojen pystytystä, nuoren puuston raivausta, niittoa, vieraslajien kitkentää
- Toistaiseksi toteutettu tai vireillä 15 kohdetta, osaa niistä hoidetaan joka vuosi uudelleen
- ELYn tehtävinä etsiä kunnostuskohteita, sopia maanomistajien kanssa, suunnitella toimenpiteet sekä hankkia, valvoa ja dokumentoida niiden toteutus
- Mittakaavaa pyritään laajentamaan

KESELYn hallinnoimat kunnostus- ja hoitokohteet 2020–22



Miten Helmi-ohjelmaan pääsee mukaan?



- Kuka tahansa voi hakea tukea perinnebiotoopin kunnostukseen ja hoitoon (kulkee lyhenteellä *LSL-tuki*, koska tuesta säädetään luonnonsuojelulaissa)
 - Kansallinen ympäristöministeriön rahoittama tuki
 - Voi hakea omalle maalle tai omistajan suostumuksella toisen maalle
 - Ei myönnetä rahana, vaan palveluina (esim. aitaamistyö) ja tavaroina (esim. aitaamistarvikkeet)
 - Tietyissä tilanteissa ELY voi myös tarjota tukea ilman hakemusta
 - Ei ole maataloustuki, mutta päällekkäisen julkisen rahoituksen kieltö sääntelee lohkon siirtymistä LSL-tuelta ympäristösopimukseen
 - Ehdot maataloustukiin verrattuna yksinkertaiset ja joustavat, toisaalta jokaista tukipäätöstä varten tarvitaan suunnittelua ja neuvottelua ELYn ja tuensaajan kesken

LSL-tuki vai ympäristösopimus?



- Myös ympäristösopimuksen kautta voi saada tukea aitaamiseen ja raivaukseen (aitaaminen 1 500 €/ha ja kunnostusraivaus 450 €/ha)
- LSL-tuki maksetaan siis palveluina ja tavaroina, ympäristösopimus rahana
- LSL-tuki ei ole veronalaista tuloa, ympäristösopimus on
- Jos haluat tehdä työt itse, hae mieluummin ympäristösopimusta
 - LSL-tuen toimeenpano tapahtuu julkisten hankintojen sääntöjen mukaan, jolloin aitaamispalvelua ei voida suoraan hankkia kohteen tulevalta laidunnusyrittäjältä, vaan joku toinen urakoitsija saattaa voittaa kilpailutuksen
- Jos haluat, että ELY hankkii tarvikkeet ja urakoitsijan ja saat valmiin aitauksen ”avaimet käteen” -periaatteella, hae mieluummin LSL-tukea
- Jos haluat päästä nopeasti aloittamaan laidunnuksen ympäristösopimuksella ja pystyt tekemään aidat itse, hae mieluummin suoraan ympäristösopimusta
 - LSL-tuen toimeenpanossa menee vähintään kuukausia ja ympäristösopimuksen voi saada vasta aitaamista seuraavana vuonna

LSL-tuen hakeminen



- Tietoa ja hakulomake: <https://www.ely-keskus.fi/luonnonsuojelulain-tuki-perinnebiotooppien-kunnostukseen-ja-hoitoon>
- Hakemus toimitetaan ELY-keskukseen sähköpostitse tai kirjeenä
- Haku on auki ympäri vuoden
 - Hakemus kannattaa jättää jo vuosi ennen laidunnuksen aloitusta
 - Vuoden lopulla saapuvien hakemusten käsittelyä saatetaan joutua lykkäämään määrärahatilanteen takia
- Hakemuksessa voit esittää, millaisiin kunnostus- tai hoitotoimiin haluaisit tukea (esim. aitaaminen, raivaukset, niitto), liitteeksi vähintään kartta
- Lähtökohtaisesti ELY maksaa kaikki kulut niistä toimenpiteistä, joiden tukemisen katsoo perustelluksi



Kunnostetaan ja
suojellaan luontomme
monimuotoisuuden
helmet!

ym.fi/helmi